

Godt i gang med Family Finder

Sådan bruger du dit Family Finder resultat

Tillykke - dit Family Finder resultat er netop blevet klar! Men hvad så?
Her forsøger jeg at give en kort gennemgang af de muligheder du får.

Når du logger på FTDNA vil du se denne nye menu:

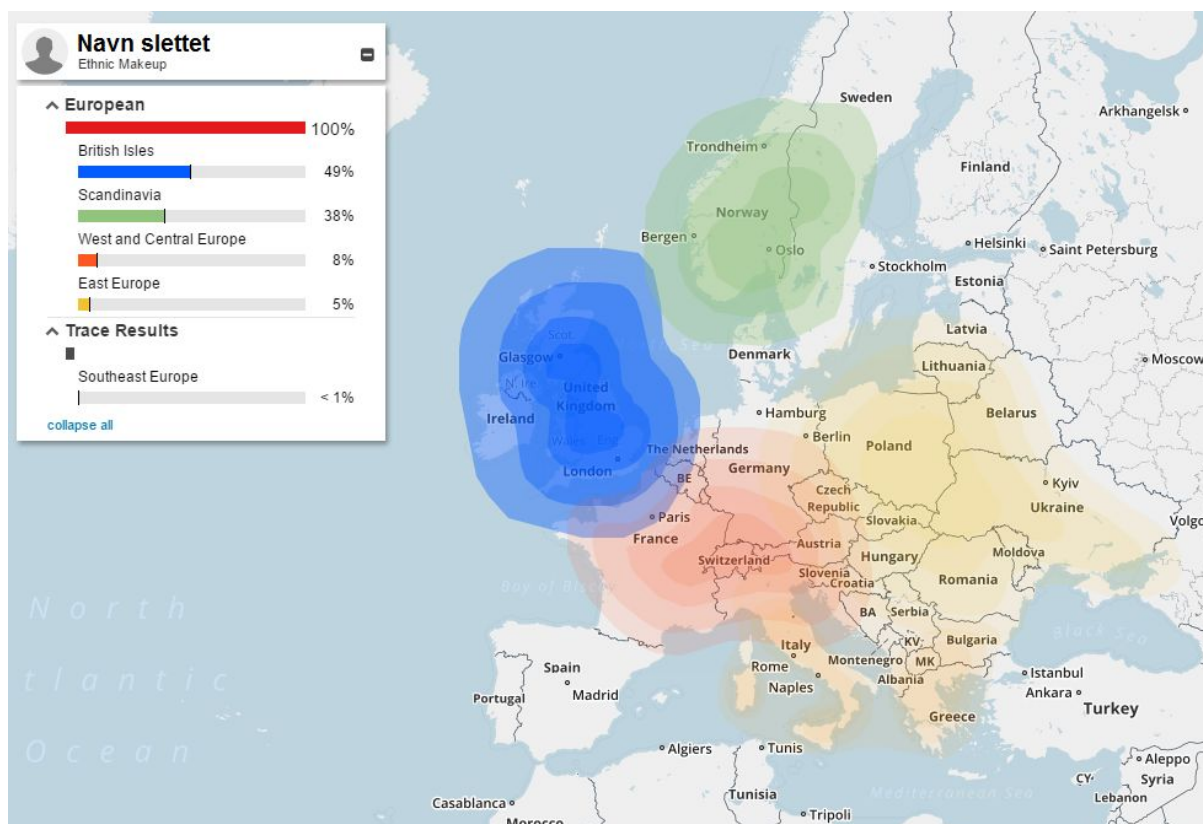

Nedenfor gennemgås de enkelte dele i den rækkefølge, som det bedst giver mening.

myOrigins

myOrigins er det bedste sted og starte og det er FTDNA's bud på dit etniske opgave ud fra dit DNA. Det er ikke - som mange tror - en faktisk opgørelse over dit ophav og kan på ingen måde sammenlignes med de resultater, som du er kommet frem til i din slægtsforskning. Analysen siger blot, hvilke populationer som dit autosomale DNA ligner - ikke hvor det kommer fra!

Kortet kan f.eks. se således ud (klik på kortet og så "**Expand all**" oppe til venstre):

Testpersonen ovenfor er ifølge stamtavlen 95% dansker med små indslag fra Tyskland og Preussen.

Den grønne klat over Norge betyder ikke "Norge", men "Skandinavien". Og den store blå klat over De Britiske Øer er ikke et udtryk for at man er englænder, men at det er meget svært at skelne netop dansk DNA fra engelsk DNA - det kan vi takke både angelsaksere og vikingerne for!

Så er der lidt vesteuropæisk og lidt østeuropæisk DNA - lidt mere end forventet, men ikke overraskende.

Endeligt er der under 1% fra Balkan, men her er tommelfingerreglen at man ikke skal hænge sig for meget i uventede resultater under 3-5%. Kommer den over 3-5% kan man begynde at overveje om der er nogle uafdækkede eksotiske aner i slægten!

Men lægger man de 49% for De Britiske Øer sammen med de 38% Skandinavien, så passer resultatet 87% nu ret pænt med stamtavlen, ligesom de sidste 13% fra Vesteuropa og Østeuropa, der i stamtavlen kommer fra Tyskland og Preussen (nu Polen).

Man skal huske at myOrigins giver en del mere mening på det amerikanske marked, hvor testerne måske er ¼ irer, ¼ italiener, ¼ skandinav og så havde en mormor der var halv indianer halv efterkommer efter afrikanske slaver. Her er spredningen meget tydeligere end os "grå" skandinaver!

I ovenstående tilfælde passede det hele altså meget godt, men det er lang fra altid tilfældet - man skal huske at det er **et gæt** og ikke en sandhed. Ligeledes kan man opleve helt forskellige bud hos FTDNA og MyHeritage eller andre, idet de bruger forskellige datagrundlag og forskellige algoritmer. Så mit råd er at betragte det som "et bud" og komme hurtigt videre!

ancientOrigins

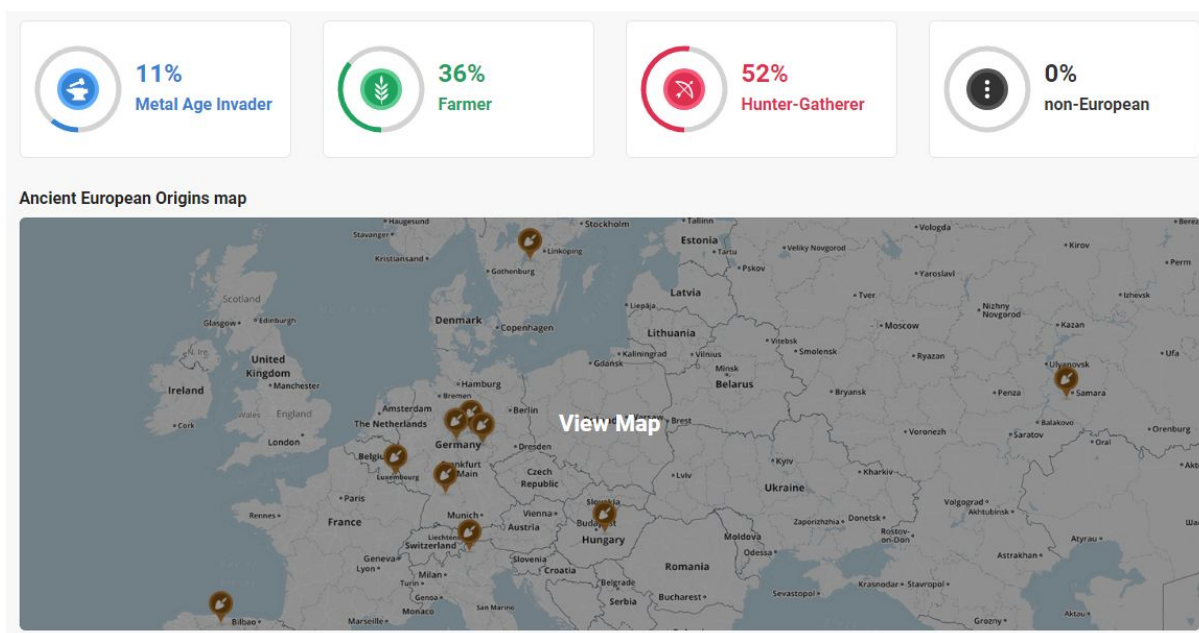
Med ancientOrigins forsøger FTDNA at sammenligne ens DNA med forskellige forhistoriske fund.

AncientOrigins er nok mest at sammenligne med andre selskaber, der kommer med et bud på, hvor mange procent neanderthaler man er, men hos FTDNA får man i stedet sin opdeling i forhold til de tre store folkevandringer ind i Europa:

- **Hunter-Gatherer** = de første jæger-samlere, der kom ind i Europa efter sidste istid altså i den europæiske jægerstenalder
- **Farmer** = indvandringen af bønder fra Mellemøsten, der kom med landbruget i den europæiske bondestenalder
- **Metal Age Invader** = den befolkningsvandring der skete i forbindelse med metallernes indtog i Europa i den europæiske bronzealder, hvilket primært var Yamnaya folket fra stepperne nord for Sortehavet.
- **non-European** = den andel af DNA, som ikke ser ud til at komme fra Europa

Jeg skriver "Europæisk jægerstenalder" osv. ovenfor, fordi disse perioder indtraf langt tidligere i det sydlige Europa end heroppe nordpå.

Det ser således ud:

Klikker man på kortet kan man se de historiske fund, som ens DNA er blevet sammenlignet med - men det er altså ikke det samme som at man matcher disse fund som fjerne slægtninge!

Man kan klikke på ikonerne over kortet for at se en ret god forklaring af de forskellige folkevandringer, men den bedste kilde til viden om de tre store folkevandringer ind i Europa er Danmarks Radios "Historien om Danmark" afsnittene "Stenalder" og "Metallernes tid".

Wellness report

Wellness report er en ny tilføjelse til Family Finder resultatet og i mine øjne udtryk for en trist udvikling, hvor man blander helbredsdata ind i DNA-testen. Man skal betale ekstra for sin "Wellness report", hvilket jeg har fravalgt. Så vidt jeg forstår, så vil man hurtigt efter resultatet foreligger få tilbud på diverse vitaminer, der er tilpasset ens særlige behov, bestemt ud fra DNA. Det kan man frit synes om, hvad man vil...

Matches

Så er vi ved at være ved sagens kerne - at finde sine matches!

Her er siden, som den ser ud når man klikker ind på den:

All (2245)		Paternal (0)	Maternal (0)	Both (0)				
Name	Match Date	Relationship Range	Shared Centimorgans	Longest Block	X-Match	Linked Relationship	Ancestral Surnames	
	09/22/2016	Half Siblings, Grandparent/Grandchild, Uncle/ Nephew	1,707	220	X-Match			
	09/15/2016	Half Siblings, Grandparent/Grandchild, Aunt/ Niece	1,641	177	X-Match			
	02/01/2017	3rd Cousin - 5th Cousin	71	13	X-Match			
	05/26/2016	3rd Cousin - 5th Cousin	65	14			Butman / Burtman / Bornstein / kaufman / stone	
	05/26/2016	5th Cousin - Remote Cousin	64	10				
	05/26/2016	2nd Cousin - 4th Cousin	63	20			Bakal / Sesser	
	05/26/2016	4th Cousin - Remote Cousin	63	12				
	05/26/2016	2nd Cousin - 4th Cousin	62	18			Bardach (Poland) / Garfunke (Poland) / Schlusel (Poland) / Porjes (Poland) /	

Vi tager først lige søjlerne i den rækkefølge de vises:

- Først et foto, der viser personen, hvis han eller hun har uploadet et foto - og ellers så bare et anonymt ikon for mand eller kvinde.
- Derefter testers navn (fjernet på skærbilledet ovenfor).
- Så er der tre små vigtige ikoner: mailadresse, note og stamtavle. Disse er grå, hvis de ikke er udfyldt/anvendt og ellers blå. Mailadresse siger sig selv. Noten kan man brug til at skrive sin egen lille note på en person - f.eks. "Skrevet to mails, svarer ikke" eller "Har ikke kendte danske aner". Det er kun én selv, der kan se noten. Stamtavle kommer vi tilbage til!
- Så er der datoen for matchet. I starten har alle matches samme dato, som svarer til den dag man selv fik sit resultat, men som tiden går vil der komme nye matches og så kan man bruge denne til at finde de matches der er kommet til, f.eks. henover sommerferien.
Man kan sortere søjlen ved at klikke på "match date" - et klik for stigende dato og et ekstra klik for faldende dato.
- Så følger FTDNA's bedste bud på, hvordan man er beslægtet med personen. Dette er kun et bud og jo længere tilbage, jo mere usikkert - og helt generelt så synes jeg altid at FTNDA's gæt er til den noget optimistiske side. Men de amerikanske begreber som FTDNA bruger skal læses således:
  - 1st cousin = fælles bedsteforældre
  - 2nd cousin = fælles oldeforældre
  - 3rd cousin = fælles tipoldeforældre
  - 4th cousin = fælles tiptipoldeforældre
  - 5th cousin = fælles tiptiptipoldeforældre
  - 6th cousin = fælles tiptiptiptipoldeforældre
  - osv...
 I udgangspunktet foretrækker jeg at bruge de næste to søjler (se mere nedenfor).
- Shared Centimorgans er den samlede længde på det DNA som man har til fælles. Centimorgans (cM) er en måleenhed for DNA-længder, der også tager hensyn til hvor hurtigt de enkelte stykker muterer. Jo højere "shared centimorgans" man deler, jo nærmere er man i familie - i hvert tilfælde på de nære matches.
Ligesom med datoen kan man sortere efter shared centimorgans ved at klikke på søjlens titel en eller to gange.
- Longest Block er det længste ubrudte stykke DNA (målt i centimorgans) som man deler med personen. Dette kan bruges til at sikre sig at man ikke kigger på et tilfældigt match - mere nedenfor. Også her kan man sortere ved at klikke på titlen.
- X-Match angiver om der er match på X-kromosomet. Hvis der er det, så kan det i nogle tilfælde afgrænse hvor i stamtræet matchet findes - det ser vi også nærmere på om lidt.
- "Linked relationship" er knappen du bruger, når du har succes og har fundet et match som du kan spore i din stamtavle. Her kan du angive hvordan matchet er i familie

med dig, hvis du kan "pege" på personen i din egen stamtavle. Du skal altså inkludere grenen fra den fælles ane og ned til matchet for at kunne gøre dette, men så kan matchet også hjælpe dig til fremover at finde ud af, hvilken gren af slægten et andet match tilhører.

- "Ancestral surnames", som angiver de familienavne som matches har angives. Har man uploadet en stamtavle, så tages navnene herfra, men ellers kan man udfylde dem manuelt. Man kan lige se, om der er noget der lyder bekendt, men med danske patronymer (Hansen, Jensen og Petersen) er de nok mere til hjælp på De Britiske Øer, hvor man har rigtige familienavne.
- En "plus-knap" hvor man kan se hvilke andre tests personen har taget og de Y-DNA og mtDNA haplogrupper, som personen evt. har fået ud af disse tests.

Jagten på det første dokumenterede match

Nu vil man gerne i gang med at se, om man kan finde et match, som passer ind i stamtavlen, men hvordan starter man?

De fleste bliver overvældet over de mange matches med navne, som slet ikke genkendes. Her skal man lige starte med at huske at vi i sagens natur har 2 forældre, 4 bedsteforældre, 8 oldeforældre, 16 tipoldeforældre osv. Bare 12 generationer tilbage er der over 4.000 aner! Så derfor vil der helt naturligt statistisk set være flere testere efter fjerne aner end efter nære aner - og du havde nok også allerede hørt det, hvis din bror eller fætter også havde taget en DNA-test!

Så vi skal altså være forberedt på at vi skal ud i de fjerne generationer for at finde den fælles forfader...

Jeg plejer at ignorere FTDNA's "Relationship Range" og sorterer i stedet efter "Shared Centimorgans" og starter med de bedste matches. Jeg kigger dog også på "Longest Block" for da vi mennesker er 99,99% genetisk identiske, kan man faktisk godt have et match med en person af ren tilfældighed, men som en tommelfingerregel, så vil alle matches med en "Longest block" på mindst 12 cM være et reelt match, hvor der findes en fælles forfader et sted tilbage i tid.

Min egen regel er, at man skal over 50-60 cM, før man kan være nogenlunde sikker på at kunne finde den fælles ane inden for kirkebøgernes tid, men det betyder ikke at man skal fravælge de andre matches - de kan godt være yngre, men det er bare knapt så sikkert. Og alle matches på 100 cM eller derover bør man kunne finde den fælles ane til - det er oplagte matches at starte med, hvis man er så heldig at have sådanne!

Ligeledes kigger jeg kun på matches, der har uploadet stamtavle (hvor stamtavle ikonet er blå). Dette er desværre et mindretal - mange tager en DNA-test "for sjov" og stiller sig tilfredse med myOrigins kortet. Og desværre har mange også kun udfyldt deres stamtavle manuelt og har givet op efter 1-2 generationer, så et blå ikon for stamtavle er desværre ikke det samme som at der ligger en god dyb stamtavle.

Men har man et match og har det match en stamtavle, så klikker man på stamtavle ikonet og får matchets stamtavle (jeg kan ikke gengive et eksempel her, da man ALTID skal huske at anonymisere andres data).

Det første stamtavle-vindue viser alle slægtninge og kan være forvirrende, men prøv at zoome ud (+/- knap nederst til højre eller "rul baglæns" på rullemus). Når man har zoomet meget ud kan man hurtigt skimme de ældste aner for navne eller sogne man genkender. Desværre viser dette skærmbillede kun op til de 4 yngste generationer, så man skal ofte skifte over til "Pedigree View" (knap øverst), der kun viser testpersonens direkte aner.

Klikker man på "Pedigree View", så får man et vandret view af personens aner, hvor man kan klikke sig op i de ældste grene. Her gør jeg det, at jeg klikker på "øjet" ud for testpersonens oldeforældre én efter én for at se dennes aner. På oldeforældrenes stamtræ klikker jeg så på de fjerneste aner én efter én for at se efter genkendelige navne eller steder. Hvis der ikke er "bid", så trykker jeg "hus-knappen" helt til venstre for at komme tilbage til testpersonen selv og går så videre med den næste oldeforælder. Det er omstændigt, men med lidt rutine og systematik kan man hurtigt løbe et dybt stamtræ igennem - og de fleste af os skal jo kun kigge i de grene der har skandinaviske navne.

Sådan går man sine matches igemmen ét efter ét og før eller siden er der bid!

Jeg vil også anbefale at man sorterer efter "Longest block" efterfølgende og tager et grundigt kig på alle med 15 cM eller derover på "Longest block".

Mit bedste råd er ikke at spille tid på de matches, der ikke har lagt en stamtavle op - med mindre de har et navn man genkender eller er et særligt nært match. Så kan man altid lige sende en mail og høre. Men ellers så ender man hurtigt med at sidde at lave stamtavler for fremmede...

Lidt mere om Centimorgans og matches

Det er vigtigt at huske at vi arver autosomt DNA tilfældigt. Fra vores forældre arver vi altid en streng fra hver forælder i vores kromosompar, men den streng indeholder til gengæld en helt tilfældig del fra vores forældres forældre (altså vores bedsteforældre) osv. tilbage i tid.

Her er et eksempel på en bedstefar, hvor jeg i "Chromosome browser" (gennemgås senere) sammenligner med to børnebørn der er søskende. Udsnippet her viser kun de 5 første kromosomer, men man ser tydeligt hvor forskellige stykker af bedstefarens DNA de to børnebørn har arvet (orange og lyseblå) - lige bortset fra kromosom 1, hvor de tilfældigvis næsten er en klon af bedstefaderen:

De to søskende har altså begge arvet en hel DNA-streng fra hver forælder, men denne streng indeholder en helt tilfældig del af bedsteforældrenes DNA. Så allerede mellem kusiner og nevøer kan der være forskelle i hvor meget man matcher hinanden, og forskellene bliver kun større, jo længere man går tilbage. Jeg kan f.eks. matche min grandkusine på måske 100 cM imens en grandfætter i en anden gren matcher hende med 350 cM. Det er således ikke muligt bare ud fra de fælles cM at give et bare nogenlunde præcist bud på, hvor lang tid man skal tilbage for at finde matchet.

Derfor er denne tabel fra https://isogg.org/wiki/Autosomal_DNA_statistics et nyttigt redskab:

The Shared cM Project – Version 2.0 June 25, 2016 (Updated March 20, 2017)						3 rd -Great-Grandparents		5C
Blaine T. Bettinger www.thegeneticgenealogist.com CC 4.0 Attribution License						2 nd -Great-Grandparents		5C1R
						Great-Grandparents Avg: 850 cM 547 – 1110 cM		Great Grand Aunt/Uncle Avg: 434 cM 214 – 580 cM
Parents Avg: 3471 cM 3266 – 3720 cM		Grandparents Avg: 1765 cM 1272 – 2365 cM	Great Aunt/Uncle Avg: 857 cM 521 – 1138 cM	1C2R	2C2R	6C		
Half-Sibling Avg: 1753 cM 1320 – 2134 cM	Sibling Avg: 2600 cM 2150 – 3070 cM	SELF	Aunt/Uncle Avg: 1744 cM 1301 – 2193 cM	1C1R	2C1R	6C1R		
Half-Niece/Nephew Avg: 864 cM 540 – 1172 cM	Niece/Nephew Avg: 1744 cM 1301 – 2193 cM	Child Avg: 3471 cM 3266 – 3720 cM	1C Avg: 880 cM 533 – 1379 cM	2C	3C	6C2R		
Great-Half-Niece/Nephew Avg: 857 cM 521 – 1138 cM	Great-Niece/Nephew Avg: 857 cM 521 – 1138 cM	Grandchild Avg: 1765 cM 1271 – 2365 cM	1C1R	2C1R	3C1R	7C		
			1C2R	2C2R	3C2R	8C		

Tabellen er lavet ud fra flere tusinde dokumenterede matches og viser hvor mange cM man i gennemsnit har til fælles med en slægtning med en given afstand i stamtavlen (husk altid at starte i den hvide "SELF" boks).

Det mest spændende er dog det nederste tal i kasserne, der viser det spænd der kan være i "Shared centimorgans" - for en "2C" som er en "kusine i andet led" (fælles oldeforældre) kan antallet af delte centimorgans ligge mellem 43 og 504 cM!

Ligeledes bør man lægge mærke til, at man ikke skal mange generationer væk, før der begynder at optræde "0 cM" som minimum - altså personer man reelt er i slægt med, men hvor der tilfældigvis ikke er et målbart autosomt DNA-match. Dette er en af grundene til at det altid er en god idé at sikre sig en DNA test fra familiens ældste generationer!

Tabellen giver også en hurtig intro til de udvidede amerikanske slægtsbegreber med f.eks. "2C1R" som betyder "second cousin, once removed". Jeg bruger selv forkortelserne i skemaet ovenfor til at finde rundt i de amerikanske begreber, som kan være lidt besværlige - f.eks. optræder "2C1R" to steder i tabellen...

Men hvornår kan man så være **sikker** på at matche en slægtning? Det er der nogle der har regnet på (i modsætning til skemaet ovenfor, der er baseret på virkelige matches).

Resultatet ser således ud:

Generationer tilbage	Antal aner i generationen	Sandsynlighed for at der ER et DNA match	Gennemsnitlig størrelse, når der ER et match *
1	2	100,00%	3.400 cM
2	4	100,00%	1.700 cM
3	8	100,00%	850 cM
4	16	100,00%	425 cM
5	32	99,78%	213 cM
6	64	97,20%	109 cM
7	128	87,09%	61 cM
8	256	68,48%	39 cM
9	512	47,44%	28 cM
10	1.024	29,86%	22 cM
11	2.048	17,63%	19 cM
12	4.096	9,99%	17 cM
13	8.192	5,52%	15 cM
14	16.384	3,00%	14 cM
15	32.768	1,61%	13 cM

Kilde: <http://www.beholdgenealogy.com/blog/?p=1857> hvor der også er regnet for flere generationer.

) Husk at vi alle har 6.800 cM autosomt DNA og når man kommer ned i tabellen, hvor man ikke længere har arvet 100% fra **alle ens aner, så er der mere plads til de aner, som man tilfældigvis har arvet noget fra. Det viser også hvorfor nogle autosomale matches kan være virkeligt gamle!*

Som det kan ses ovenfor, så kan man altså allerede ved tiptipoldeforældre risikere at der ikke er et autosomt DNA match mellem to efterkommere, selvom den biologiske linje er helt korrekt. På den anden side er der også en (meget lille) chance for at matche med personer, hvor den fælles ane ligger 15 generationer tilbage!

Men det betyder så også, at man skal være forberedt på at man kan matche personer, hvor den fælles ane ligger længere tilbage end de skriftlige kilder - det er derfor man ofte oplever "uforklarlige" matches.

Til slut nogle af de matches som jeg har kendskab til og fødselsåret for det fælles anepar - blot for igen at understrege at matches kan gå langt tilbage!

Shared cM	Longest cM	Fælles far født år	Fælles mor født år
56 cM	21 cM	1738	1740
62 cM	26 cM	1689	1725

(Flere vil blive tilføjet)

X-Match - match på X-kromosomet

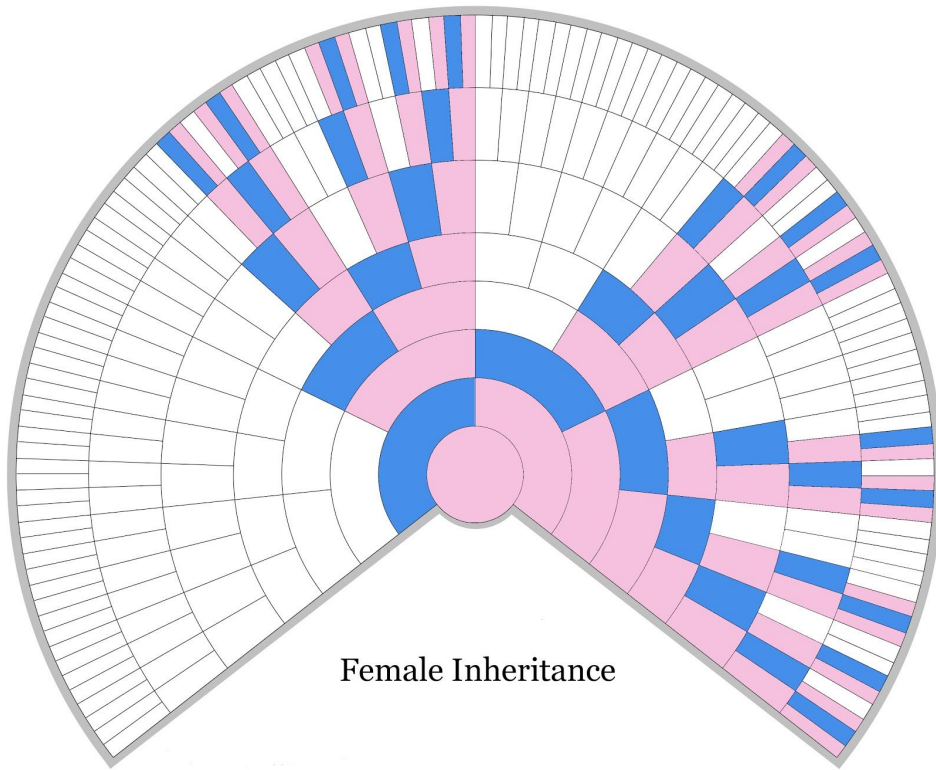
Når der ud for et match på oversigten står "X-match", så betyder det at man matcher denne person på X-kromosomet (ud over måske også på de 22 andre kromosomer).

X-kromosomet er interessant fordi drenge arver et X-kromosom fra deres mor og et Y-kromosom fra deres far, hvor piger derimod arver et X-kromosom fra begge forældre. Og det betyder også, at en dreng giver sin mors X-kromosom videre "ufortyndet" til en datter (det er jo det han fik fra sin mor), hvorimod en pige giver en blanding af de to X-kromosomer videre (ligesom med alt det andet autosomale DNA).

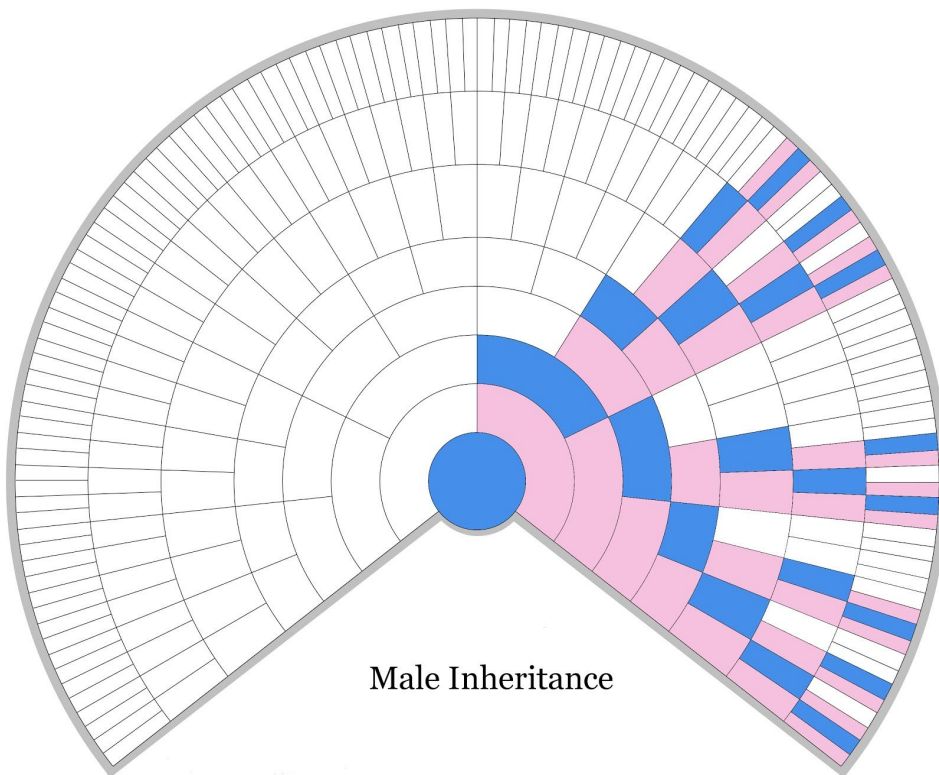
Så når en dreng giver et X-kromosom videre, så betyder det, at han med sikkerhed må have arvet det fra sin mor - ikke fra sin far. Dermed vil et X-kromosom aldrig overleve fra far til søn. Så når man har et match på X-kromosomet, så kan det ikke være via en forbindelse i slægten, som går gennem to mænd i træk. Det betyder at man kan udelukke en del grene i slægtstræet, når man skal lede efter den fælles ane.

Teknikken er meget godt forklaret i artiklen "X Marks the Spot" (se her <https://dna-explained.com/2012/09/27/x-marks-the-spot/>). Her findes også disse to figurer - en for mænd og en for kvinder:

For kvinder:

For mænd:

(En Google billedsøgning på "x chromosome inheritance chart" finder dem i stort format) Det smarte med de ovenstående figurer er, at man med et godt match på X-kromosomet, kun skal søge i de farvelagte felter i figurerne. Man kan altså printe den korrekte figur ud (alt efter om testperson er mand eller kvinde) og så udfylde testpersonen i centrum af skemaet og så kun de aner, der skal stå i de farvede felter. Man bør kun have "X-match" på disse personer.

Nu lyder det jo besnærende nemt, men sådan er det bare ikke når det kommer til DNA, for der er to faktorer, der skal tages i spil:

For det første, så giver en mand jo sin mors X-kromosom uforandret videre til sin datter, så alle de steder i figuren hvor X-kromosomet passerer et blått felt, sker der ingen opblanding af X-kromosomet og dermed bliver den del af cM, der ligger på X-kromosomet ikke fortyndet - derfor kan et match, hvor en stor del af de fælles cM ligger på X-kromosomet godt ligge meget længere tilbage end man lige skulle tro ud fra vores cM snak ovenfor.

Og for det andet, så er X-kromosomet kun en del af det samlede autosomale DNA, så man skal altid lige se efter om der bare er et lille match på X-kromosomet (så kan det bare være støj eller tilfældigheder) eller om der er et større match. For at finde ud af det skal man bruge "Chromosome browser", som der også linkes til fra forsiden. Den gennemgås nedenfor, men for at afslutte snakken om "X-match" så siger en tommelfingerregel at der skal være mindst 10 cM match på X-kromosomet, før man kan antage det som et sikkert, brugbart X-match.

Chromosome browser

Med Chromosome browser kan man zoome helt ind på DNA'et mellem testpersonen og et match - eller flere - matches.

Man starter med at vælge den (eller de) personer man vil sammenligne med. Fra oversigten over matches gøres dette ved at sætte "flueben" i boksen til venstre for matchet og så vælge "Chromosome Browser" øverst. Kommer man i stedet fra FTDNA forsiden klikkes "Chromosome Browser" og så vælger man den eller de personer man vil sammenligne med - prøv at starte med to, for ellers bliver det meget forvirrende.

Når man har gjort dette får man et "kort" over sit autosomale DNA (de 22 kromosomer + X-kromosomet nederst). Kortet er mørkeblåt (svarende til testpersonens fulde DNA) og de stykker DNA som man har til fælles med et match er angivet med en tydelig farve - én farve for hver person man har sammenlignet med.

Her et uddrag af Chromosome browser for 2 nære slægtninge - husk at den person, hvis kit man er inde på, er 100% på alle kromosomer, så den orange farve nedenfor viser de steder, hvor testpersonen og matchet har DNA sammenfald (her kun vist for kromosom 4, 5 og 6):

Kører man musen henover et farvet stykke DNA får man yderligere informationer - herunder de positioner på DNA som man matcher og ikke mindst længden af matchet på dette kromosom (det er her, man ser efter om der er mindst 10 cM på et "X-match").

Her et match mellem en kvindelig testperson og hendes mormor - musen er holdt over den orange del af X-kromosomet og man kan se at der næsten er "fuldt hus" på X-kromosomet (178,14 cM ud af de 195,93 cM på X-kromosomet):

I starten bruger man ikke Chromosome browser så meget, men den begynder virkelig at vise sit værd, når man har dokumenterede matches, idet man så kan se, om andre potentielle dokumenterede matches måske deler samme stykke DNA med matches hvor man kender den fælles ane - I så tilfælde er det meget sandsynligt at matchet nedstammer fra samme gren, enten en efterkommer eller en ane til den kendte fælles forfader.

Opret din egen stamtavle på FTDNA

En ting, som man bør gøre så snart man har bestilt sin Family Finder og har fået adgang til FTDNA er at oprette sin egen stamtavle, så ens matches kan kigge i den. Så går der også tid med det, imens man venter på at kit'et bliver behandlet. Det tilgår man ved at vælge "myFTDNA" oppe til venstre og så "Family Tree". En stamtavle kan oprettes på to måder:

Den langsomste er at bygge den helt fra bunden inde i FTDNA. Det tager meget lang tid og mange af de meget små stamtræer man falder over hos sine matches er sikkert forsøgt lavet på denne måde. Man starter med at klikke på sig selv og så "Add relationship" og så er man i gang.

Noget nemmere er det, hvis man har sin stamtavle i et program, hvorfra man kan eksportere som GEDCOM-fil. Selvom FTDNA har en række privatlivsindstillinger, så anbefaler jeg at man er grundig med at udvælge de personer, som man vil sende til FTDNA i sin GEDCOM-fil. Det kan man normalt gøre i slægtsforskningsprogrammet, inden man eksporterer. Det er bedst at eksportere i det generiske GEDCOM-format og med filformat "UFT-8" (hvis man kan vælge) da dette håndterer Æ, Ø og Å bedst.

Derefter er det bare at uploade til FTDNA via knappen "Upload GEDCOM" under "Family Tree". Der kan godt gå op til 10-15 minutter før FTDNA har tygget sig igennem en stor GEDCOM-fil og i mellemtiden må man ikke forlade siden!

Med menuen "Settings" > "Privacy settings" kan man skjule nulevende personer m.m., men jeg anbefaler at man gør dette når man eksporterer sin GEDCOM.

Man kan altid slette en stamtavle igen, ligesom hele stamtavlen bliver overskrevet hvis man uploader en ny.

Hvis man har en meget "dyb" stamtavle anbefaler jeg at man kun tager testpersonens direkte aner og evt. aners søskende med for at undgå at FTDNA snubler over filens størrelse.

Backup - og GedMatch

Ligesom du forhåbentligt har backup af din stamtavle, så anbefaler jeg kraftigt at du tager backup af din DNA-prøve. Der er jo ingen garanti for at FamilyTreeDNA lever evigt!

Det er meget nemt - klik på teksten "Download Raw Data" på forsiden (lige under de andre Family Finder knapper). Du får dermed mulighed for at downloade hele dit DNA resultat.

Der er seks filer, men dem der hedder "Raw Data Concatenated" indeholder hele resultatet. Derfor behøver du kun at downloade dem.

Der findes aktuelt (foråret 2018) to versioner - build 36 og build 37, svarende til to forskellige versioner af DNA-modellen. I princippet kunne man nøjes med den nye (build 37), men GedMatch foretrækker endnu build 36, så hent dem begge.

Gem begge filer på et sikkert drev, så du altid har en backup, hvis FTDNA en dag pludseligt ikke længere findes. Filerne fylder mindre end ét digitalt foto og er det "produkt" som du har fået ud af din Family Finder test.

Gedmatch er et gratis website, hvor man kan uploade sin DNA fil ("Build 36 - Raw Data Concatenated") og sin GEDCOM og så sammenligne med andre der har gjort det samme - på tværs af alle DNA selskaber. Deltagerne på Gedmatch er generelt mere slægtsforskningsorienterede end på FTDNA, så det er altid en god idé også at forsøge sig her. Desværre har folkene bag Gedmatch et lille budget, så websitet er ikke så brugervenligt

som man kunne ønske sig - til gengæld er der mange interessante værktøjer, herunder muligheden for at checke ud fra én DNA-fil om testpersonens forældre var beslægtede (man har jo arvet én hel DNA-streng fra hver forælder!) samt søgning i både DNA-fil og GEDMATCH-fil samtidigt. Jeg anbefaler dog at man lige gemmer Gedmatch til man er kommet godt ind i FTDNA og er sulten efter nye matches.

Når du finder et dokumenteret match

Før eller siden finder du et match, hvor du kan identificere det fælles anepar. Og et dokumenteret match er jo ikke kun dette anepar, som man nu via DNA kan bevise er korrekt, men hele anelinjen tilbage til aneparret. Jeg skriver selv "Bevist via DNA" i stamtavleprogrammet på alle de aner, som jeg derigennem får bevist biologisk slægtskabet til.

Det er naturligvis god skik at orientere matchet om at man har fundet en forbindelse og måske lige supplere med lidt informationer. Måske gemmer der sig også en god historie - eller man får nye venner i Amerika.

Derudover kan man med fordel inkludere slægten fra de fælles aner og ned til matchet i sin stamtavle og uploade en ny GEDCOM til FTDNA og derefter uploade den opdaterede GEDCOM-fil til FTDNA (husk at få denne nye gren af slægten med i filen!).

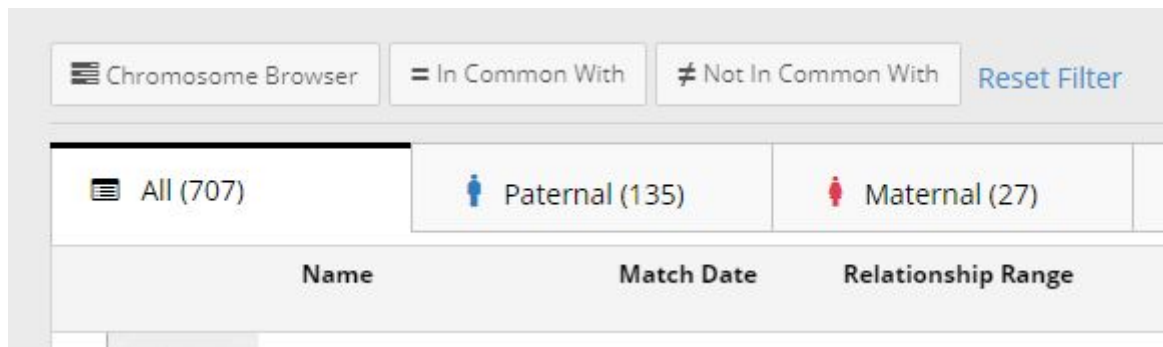
Når man har gjort det, så kan man nemlig fra oversigten over matches klikke på "+" under "Linked Relationship" ud for det pågældende match (knappen med de grå personprofiler). Gør man det, så kommer man igen ind på sin FTDNA stamtavle og nu står denne person i et lille vindue oppe til venstre (hvis personen er væk her, så vælg "Known Relationships" fanen). Man browser nu frem til personen i stamtavlen og trækker så personen fra vinduet og hen på personen i stamtavlen (for ligesom at sige "det er denne person").

Der kommer nu et nyt skærmbillede op, hvor man kan vælge, om personen er datter, søn eller lignende til personen i stamtavlen, men hvis man har selve matchet i sin stamtavle klikker man på "Self" i midten.

Bemærk at man også kan angive "Sibling" og dermed blot pege på den fælles ane i sin stamtavle, hvis man ikke ønsker at have hele slægten ned til matchet ind i sin stamtavle.

Lige umiddelbart kan jeg kun få ovenstående til at virke i "Family View", der kun går 4 generationer tilbage, men det giver måske også mening i forhold til, hvad FTDNA bruger det til.

For FTDNA véd nu, hvor matchet er henne i stamtavlen (fædrende side eller mødrende side), og så sker der små underværker, når man kommer tilbage til sin liste over matches! Øverst oppe ser den nu sådan ud:

Nu har FTDNA ud fra personens placering i stamtavlen fundet ud af, at 135 af de 707 matches med nogenlunde sikkerhed kan placeres på den fædre side og 27 matches kan placeres på den mødre side. Resten kan ikke entydigt placeres.

Det er jo en hjælp i den videre søgning!

Eksemplet ovenfor dog taget fra en case, hvor der er testet både en far til testpersonen og en fætter til testpersonens mor. Man skal altså have nære links på både den mødre side og den fædre side for at få en opdeling i "Paternal" og "Maternal" matches! Ellers får man kun enten "Maternal" eller "Paternal". Og $135 + 27$ er ikke 707 for det er kun de 135 og de 27 matches, der entydigt kan placeres på den mødre hhv. fædre side - for resten er matchet fortsat så svagt, at de kan være på begge sider.

Man kan nu klikke på "Paternal" og se de matches, som med stor sandsynlighed er på testpersonens fædre side - og det samme naturligvis med "Maternal".

Eksemplet ovenfor viser hvorfor det kan være en fordel at teste de ældste generationer først. Og hvis de ikke lever mere kan man fortsat få noget ud af at teste en fætter eller kusine på hhv. fædre eller mødre side.

Jagten på det næste match

Når man har sit første match, kan man bruge dette til at finde sit næste match. Dette er noget lettere, hvis det første match er et nært match, så i dette eksempel fortsætter vi med fætteren til testpersonens mor.

Går man nu ind på oversigten og vælger det første match (sæt kryds i feltet til venstre for matchet), så kan man øverst på oversigten vælge "In common with". Dette giver så de matches, som både matcher testpersonen **og** matchet (her fætteren til testpersonens mor).

I eksemplet er det 37 ud af de 707 matches. Alle disse personer matcher testpersonen og hans mors fætter - og deraf kan man konkludere at de må matche de fælles aner - moderens bedsteforældre og dermed testpersonens oldeforældre. Vi kan altså uden at have en DNA-test på oldeforældrene alligevel finde nogle af deres matches i havet af matches.

Det er dog ikke helt lige så godt, som hvis vi havde en DNA-prøve på oldeforældrene - det er jo kun få dele af deres DNA, der er arvet af **både** testpersonen og moderens fætter på samme tid. I dette tilfælde er det kun 362 cM (svarende til matchet mellem testpersonen og moderens fætter) ud af de to bedsteforældres samlede 2 x 6800 cM vi har styr på. Men vi er trods alt bedre hjulpet til at finde de matches som burde komme fra en af de to oldeforældre. Dette viser også hvorfor man ikke kan sige noget om alle 707 matches i eksemplet - det er kun 362 cM som man endnu har identificeret af testpersonens mors DNA.

Dette kan man også se ved at vælge testpersonens moders fætter og så et andet dokumenteret match som de deler som fælles 3 x tipoldeforældre hhv 4 x tipoldeforældre og derefter gå ind i Chromosome Browser:

Her ses det at den fjerne slægtnings DNA ikke overlapper testpersonens OG moderens fætters DNA på samme tid, så selvom de i stamtavlen er “in common with”, så er de ikke DNA-mæssigt “in common with”. Men dette skyldes altså at testpersonen og moderens fætter ved et tilfælde ikke har arvet det samme stykke DNA som testpersonen har til fælles med den meget fjerne slægting.

I eksemplet tog vi udgangspunkt i en fætter til testpersonens mor. Har man en test på en forælder til testpersonen kan man få en skarpere opdeling af ens matches i “Paternal”, “Maternal” og så dem, der er så svage at man ikke kan sige noget definitivt. Men både forældre, nærmere og lidt fjerne slægtinge kan altså være med til at isolere grupper af matches, så man bedre kan finde dem i stamtavlen.

Men skal man så teste hele familien? Både ja og nej - det hjælper jo som vi kan se til at opdele matches, men i virkeligheden kunne man jo komme frem til det samme resultat ved flid og grundig gennemlæsning af stamtavlerne, så det er kun en hjælp.

Det der derimod gør en forskel, det er at få testet sine forældre eller deres søskende, for de har DNA, som allerede er gået tabt i de yngre generationer.

Lidt om indstillingerne i FTDNA

Oppe til højre på forsiden, hvor dit navn står, kan du vælge en række indstillinger. Allerede her er det lidt forvirrende, for der er 3 muligheder, som dog alle fører ned i samme menusystem. Derfor bruger jeg altid bare “Account settings”.

“Personal profile” og “Contact information” er lige ud ad landevejen, så de gennemgås ikke.

På “Account settings” kan man bruge feltet “About me” til lige at skrive at man primært har danske aner, men gerne vil kommunikere på engelsk med eventuelle matches.

Og så skal man ellers lægge mærke til, at der her pludseligt er tre undermenuer, hvor “Match and Email Settings” er ret vigtig. Jeg antager at du på nuværende tidspunkt kun har taget en Family Finder, så vi går straks ned til “Family Finder Matches & Email Notifications”. Her kan man angive om man ønsker at få en mail, når der er nye matches i meget nær (“Immediate”) og nær (“Close”) slægt. Siger man nej til en af disse, så kan man heller ikke se matches på dette og under dette niveau, så det bør man ikke gøre!

Man kan så også bestemme om fjerne (“Distant”) eller teoretiske (“Speculative”) matches skal fremgå af ens oversigt - og dermed om de kan se en selv som matches. Her anbefaler jeg at man i det mindste har “Yes” til “Distant” for ellers bliver det lidt kedeligt. Ofte når folk pludseligt oplever at alle matches er væk, så er det fordi man har ændret i disse indstillinger.

I “Genealogy” er der også tre undermenuer:

I undermenuen “Family Tree” kan man vælge, hvem man kan se i ens stamtavle. Disse personer burde man have sorteret fra, da man dannede sin GEDCOM, men det skader jo ikke at tage stilling til det herinde også - praktisk, hvis man en dag glemmer at bortsortere nulevende i forbindelse med en opdatering af stamtavlen på FTDNA.

I undermenuen “Earliest Known Ancestors” kan man skrive sin fjerneste ane i den rene mødrende linje og den rene fædrende linje. Dette har ikke så stor betydning i forhold til Family Finder, men er yderst vigtig i forhold til Y-tests og mtDNA-tests, så man kan lige så godt gøre det nu. Husk at bruge “Update location” knapperne til at placere dine fjerneste aner på verdenskortet, så alle kan se hvor de kom fra.

I undermenuen “Surnames” kan du indtaste familienavn og oprindelse for alle dine aner. Disse tages dog også fra GEDCOM filen, så jeg ved ikke hvor vigtigt det er. Men det er disse felter som der søges i, når man søger på navne og steder i Family Finder oversigten over matches.

I menuen “Beneficiary Information” kan du angive navn, telefonnummer og mailadresse på den person, der må overtage din FTDNA konto, hvis du dør. Dette kan virke lidt ligegyldigt, men jeg har et fantastisk Y-DNA match med en person, der burde være over 85 år nu og som ikke svarer på mails eller fysiske breve. Jeg er bange for at han ikke er mere, og det er meget frustrerende at vide at dette vigtige match nok er tabt for evigt. Så jeg har indsat min søn som “Beneficiary” allerede nu, selvom jeg regner med at blive hængende lidt endnu.

I menuen “Privacy & Sharing” er der yderligere privatlivsindstillinger, som hovedsageligt vedrører projekter. I udgangspunktet kan man faktisk se megen information om andre testere i projekterne - især Y-DNA data - så man kan lige løbe mulighederne igennem og overveje om man er enig. På den anden side kan man ikke få megen hjælp fra “Project Administrators”, hvis ikke de kan se ens data.

Do's and don'ts i DNA

Ud over at opføre sig pænt og høfligt over for sine matches, så er der en regel, som desværre ofte overtrædes:

Man videregiver ikke information om sine matches til andre!

Det lyder simpelt, men alt, alt for ofte ser man personer der poster screendumps af deres matches på f.eks. Facebook, hvor alle kan se dem.

Det må og bør man ikke - så må man køre sit screendump gennem et tegneprogram og slette eller overstrege eller også fatte pennen og skrive sit spørgsmål i ord.

Jeg håber at denne ret grundige vejledning i Family Finder ikke har slået dig ud, men i stedet vil hjælpe dig til at få så meget ud af din DNA-test som muligt - nu er det kun held og flid der forhindrer dig i at finde dine første matches, for det er jo det, det drejer sig om ;-)

Anders Mørup-Petersen
April 2018